

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СЛОВНИК ПЕРСОНАЛІЙ.....	11
ПІСЛЯСЛОВО	355
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	357
ІЛЮСТРАЦІЇ	368
ПРО АВТОРА	395

*Світлій пам'яті геніального сина
і пророка українського народу
Тараса Григоровича Шевченка
присвячується...*

ВСТУП

*«Я по плоті і духу – син
і рідний брат
нашого знедоленого народу...»
Т. Г. Шевченко*

Геніальний український поет, художник, мислитель і пророк Тарас Григорович Шевченко залишив нащадкам величезну творчу спадщину, яка ввійшла до скарбниці найцінніших надбань національної та світової культури.

Його ім'я по праву стоїть поряд з такими велетами думки й слова, як Гомер і Данте, Шекспір і Петрарка, Руставелі і Нізамі, Пушкін і Толстой, Гете і Байрон, Шіллер і Гейне, Бальзак і Гюго, Міцкевич і Бернс.

Безсмертні твори поета перекладено багатьма мовами народів світу. Інтерес широких кіл прогресивної громадськості до них і понині постійно зростає. Вони інтерпретуються на десятки мов народів Землі.

Творцеві нової української літератури і мови на планеті споруджено більше 1384 пам'ятники, які є переконливим свідченням вселюдського визнання.

Видатний український письменник Олесь Гончар зазначав: «Кожним своїм рядком, всією геніальною силою нев'янучої поезії Шевченко живий для нашого часу. Великий гуманіст, співець свободи, поборник дружби й солідарності народів – таким він був, таким входить у свідомість сучасного людства наш безсмертний Кобзар».

Т. Г. Шевченку судилося прожити на світі лише 47 років. З них 24 роки припали на кріпацьку неволю, 10 – на заслання та каторжну солдатчину і тільки 13 років поет був порівняно вільною людиною.

Але ні арешти, ні постійні цькування й залякування, ні каземати Третього відділу, ні перебування в Оренбурзьких степах, у напівпустельному Мангишлаку, ні роки довгих поневірянь не зламали несхильного духу поета-борця.

«Караюсь, мучуся... але не каюсь!...» – писав він у своєму вірші «О думи мої! О славо злая!»

Тарас Шевченко був воістину українським народним поетом-патріотом, який добре усвідомлював свою роль як співця:

*...Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.*

Своїм пристрасним словом він закликав український поневолений народ на боротьбу проти кріпосного гніту й насильства, проти царизму й тиранії.

Поет-демократ з сердечною любов'ю ставився також і до інших націй та народностей.

Його зв'язувала міцна дружба з росіянами, білорусами, поляками, литовцями, грузинами, казахами...

Серед прогресивних діячів різних національностей Т. Г. Шевченко мав багато друзів, однодумців, побратимів по перу та пензлю, послідовників своєї громадсько-політичної, літературно-мистецької діяльності.

Це переважно були представники різних соціальних верств – різночинці, дворяни, купці, чиновники та інші – різних суспільно-політичних поглядів.

Як відомо, Т. Г. Шевченко належав до Кирило-Мефодіївського товариства – таємної політичної, антикріпосницької й антицарської організації, що утворилася в грудні 1845 – січні 1846 років у Києві. Засновниками його були М. Гулак, М. Костомаров і В. Білозерський.

Поет вступив до цього товариства в квітні 1846 року. Тут познайомився з його членами О. Марковичем, О. Навроцьким, І. Посядою, Д. Пильчиковим, О. Тулубом, М. Савичем, Г. Андрузьким та іншими.

Він був ідейним натхненником товариства, виступав за повалення самодержавства, скасування станів, ліквідацію кріпацтва, об'єднання слов'янських народів у федеративну парламентську республіку.

На той час Т. Г. Шевченко після закінчення Петербурзької Академії мистецтв (класу живопису великого Карла Брюллова) і одержання звання некласного художника був співробітником Тимчасової комісії для розгляду актів у Києві (скорочено – Київська археографічна комісія).

У березні-квітні 1847 року Кирило-Мефодіївське товариство було викрите й розгромлене, а його учасники арештовані.

Найтяжче покарано поета. У нього під час обшуку виявлено альбом «Три літа» (рукописну поетичну збірку 1843–1845 років). Після ув'язнення в казематі «Третього відділу» його за конфірмацією заслано солдатом в Окремий Оренбурзький корпус за резолюцією царя Миколи I «під найсуворіший нагляд із заборonoю писати й малювати».

8 червня 1847 року Т. Г. Шевченка було доставлено в Оренбург, а незабаром відправлено в Орську фортецю, де й почалася солдатська муштра.

З перших днів перебування тут поет порушив царський наказ. Він переписав до своєї залявної книжечки казематний цикл віршів, а потім туди записував й нові поетичні твори.

На засланні Т. Г. Шевченко познайомився з братами Ф. і М. Лазаревськими, С. Левицьким, М. Александрійським – вихідцями із Чернігівської губернії, які всіляко йому допомагали, з польськими політичними засланцями І. Завадським, О. Фішером, С. Крулікевичем, Б. Колесинським та іншими.

У 1848–1849 роках він як художник брав участь у Аральській описовій експедиції, очолюваній О. Бутаковим, яка проводила обстеження, знімання й промірювання Аральського моря та вивчення його природних ресурсів.

Там митець мав змогу малювати, жив в офіцерській каюті шхуни разом з О. Бутаковим, штурманом К. Поспеловим, О. Макшеевим, топографом А. Акишевим, геологом Т. Вернером та фельдшером О. Істоміним.

31 жовтня 1849 року Т. Г. Шевченко прибув до Оренбурга разом з учасниками експедиції для завершення роботи над гідрофізичними краєвидами Аральського моря. Тоді ж йому на допомогу виділили польського політичного засланця Бр. Залеського, який умів малювати.

У ніч з 22 на 23 квітня 1850 року на квартирі Т. Г. Шевченка в будинку квартирмейстера Окремого Оренбурзького корпусу К. І. Герна було проведено обшук. Вилучено 22 листи і записки (серед них – 3 листи В. Рєпніної, листи С. Левицького, А. Лизогуба, М. Александрійського), а також ящик з рисувальним приладдям, два портфелі з рисунками і віршами, книжки – «Евгеній Онегин» О. Пушкіна, два томи творів М. Лермонтова, дві книжки В. Шекспіра, Біблію, книгу Фоми Кемпійського «О подражании Христу».

Вранці 23 квітня поет був заарештований і відправлений на гарнізонну гауптвахту.

1 червня 1850 року Т. Г. Шевченка доставлено з Оренбурга до Орської фортеці. Тут він подружився із засланим петрашевцем О. В. Ханиковим.

17 жовтня 1850 року «рядовой из политических преступников Тарас Шевченко» прибув у Новопетровське укріплення, де перебував сім тяжких років на службі в 4-ій роті 1-го лінійного батальйону Окремого Оренбурзького корпусу, залишаючись безправним «нижчим чином».

У 1851 році він брав участь у Каратауській експедиції для виявлення покладів кам'яного вугілля в горах Каратау на півострові Мангишлак. Її очолював гірничий інженер О. Антипов, який на прохання Бр. Залеського і Л. Турно умовив коменданта Новопетровського укріплення А. Маєвського включити до неї й Т. Шевченка.

Поета було зараховано до команди солдатів для допомоги в роботах гірничної партії, а фактично він займався малюванням краєвидів під час експедиції.

Протягом понад трьох місяців ним виконано близько 70 мистецьких творів, зокрема, пейзажів Мангшлаку, жанрових композицій, автопортретів тощо.

У Новопетровському укріпленні Т. Г. Шевченко зблизився з рядовими солдатами, вихідцями з України А. Обеременком, І. Скоблевым, з польськими політичними засланнями М. Мостовським, К. Зигмунтовським та іншими.

Тут він познайомився з російським природодослідником, академіком Петербурзької АН (з 1828) К. Бером, який у 1853–1856 роках очолював експедицію для дослідження Каспійського моря.

У Новопетровському укріпленні Т. Г. Шевченко, незважаючи на заборону, написав російські повісті «Княгиня», «Наймичка», «Варнак», «Музыкант» та інші, а незадовго до звільнення із заслання почав вести «Щоденник» («Журнал»).

2 серпня 1857 року він назавжди залишив Новопетровське укріплення, свою «семилетню тюрму», і вирушив на рибальському човні до Астрахані, куди дістався 5 серпня.

Пробувши в місті 17 днів, митець цікавився його історичними та культурними пам'ятками. Сторінки «Щоденника» розповідають про теплі астраханські зустрічі поета з колишніми вихованцями Київського університету І. Клопотовським, С. Незабитовським, Ф. Чельцовим, Т. Зброжеком та іншими.

З Астрахані Т. Шевченко здійснює подорож Волгою до Нижнього Новгорода на пароплаві «Князь Пожарский», під час якої створює портрети супутників К. Козаченко, Є. Панченка, М. Комаровського та інших.

У цьому місті він був змушений затриматися в зв'язку наказом про заборону йому в'їзду до обох столиць (Петербургу й Москви) і вимогою негайно повернутися до Оренбурга «за получением указа об отставке».

Лише довідка міського лікаря А. Г. Гартвіга про тяжкий стан здоров'я дала можливість поетові залишитися в Нижньому Новгороді й чекати дальшого вирішення своєї долі.

У листі до М. С. Щепкіна від 12 листопада 1857 року Т. Г. Шевченко писав: «Тепер я в Нижнім Новгороді, на волі, – на такій волі, як собака на прив'язі». Тут він зустрівся з видатним російським і українським актором М. С. Щепкіним, який спеціально приїздив сюди із Москви, щоб побачитися з митцем, з письменниками В. І. Далем, П. І. Мельниковим-Печерським, поетом П. В. Шумахером, критиком і музикознавцем О. Д. Улибишевим, актрисою К. Б. Піуновою, архітектором П. А. Овсянниковим та багатьма іншими.

25 лютого (9 березня за новим стилем) 1858 року, у день народження, Т. Г. Шевченко одержав радісну звістку про дозвіл жити в Петербурзі. «Лучшего поздравления с днём ангела нельзя пожелать», – такий запис зробив поет у «Щоденнику».

У Нижньому Новгороді поет перебував до 8 березня 1858 року. Тут він написав поеми «Неофіти», «Юродивий», вірш-триптих «Доля», «Муза», «Слава», закінчив повість «Прогулка с удовольствием и не без морали», намалював «Благовіщенський собор у Нижньому Новгороді», більше 20 портретів, автопортретів, чимало архітектурних пейзажів.

10 березня 1858 року Кобзар прибув до Москви, де оселився на квартирі у свого друга М. С. Щепкіна, вся родина якого старанно доглядала за хворим поетом.

Видужавши, він три дні оглядав велике місто, знайомлячись з його визначними місцями. Особливе враження на нього справив «старый красавец Кремль», який «оригинально прекрасен».

Тоді ж митець виконав портрет М. С. Щепкіна (тонований папір, італійський та білий олівець, 35,8 x 28,7).

У Москві він зустрівся з багатьма діячами науки, культури, мистецтва, людьми різних суспільно-політичних поглядів.

Серед них – М. Кетчер, Д. Мін, І. Бабст, М. Погодін, С. Шеверьов, О. Кошельов, О. Хомяков, С. Аксаков, С. Волконський та інші.

Був Т. Шевченко у М. Максимовича, який влаштував обід на честь поета.

У білокам'яній столиці він відвідав своїх давніх знайомих В. Рєпніну, А. Мокрицького, О. Бодянського, бачився з Є. Якушкіним, П. Бартеневим, І. Самарініним...

26 березня 1858 року, в день від'їзду з Москви, поет записав у «Щоденнику»: «В Москве более всего радовало меня то, что я встретил в просвещенных москвичах самое тёплое радушие лично ко мне и непритворное сочувствие к моей поэзии...»

27 березня 1858 року Т. Г. Шевченко приїхав поїздом до Петербурга. Наступного дня він занотував у «Щоденнику»: «В 8 часов вечера громоносный локомотив свистнул и остановился в Петербурге».

Під наглядом поліції поет спочатку жив на квартирі у свого давнього друга М. М. Лазаревського, а згодом оселився у будинку Академії мистецтв.

У столиці він поновлює зв'язки з П. Кулішем, М. Костомаровим, а пізніше особисто знайомиться з Марком Вовчком.

Тут відбувається його зустріч з видатним негритянським актором-трагіком А.-Ф. Олдріджем. Художник намалював портрет митця.

У Петербурзі поет близько зійшовся з російськими письменниками М. Чернишевським, М. Добролюбовим, М. Некрасовим, І. Тургенєвим, М. Михайловим, братами В. і М. Курочкіними та іншими, а також підтримує дружні взаємини з колишніми «союзниками оренбургськими», поляками З. Сераковським, Я. Станевичем, Е. Желіговським...

У травні 1859 року «Третій відділ» нарешті дозволив Т. Г. Шевченку відвідати милу серцю Україну, але одночасно дав розпорядження про встановлення над ним таємного нагляду.

На батьківщині відбувається його зустріч з рідними – сестрою Яриною та братами Йосипом і Микитою – кріпаками поміщика В. Фліорковського.

Подорожуючи по Україні, Т. Г. Шевченко відвідує М. О. Максимовича на хуторі Михайлова Гора поблизу села Прохорівки Золотоніського повіту Полтавської губернії (тепер у складі села Прохорівки Канівського району Черкаської області), де намалював портрети подружжя М. О. і М. В. Максимовичів.

Згодом він завітав до села Гирівка Конотопського повіту Чернігівської губернії (нині село Шевченкове Конотопського району Сумської області). Там виконав портрет матері братів Лазаревських – Афанасії Олексіївни.

Тоді ж в його альбомі з'являються малюнки «В Лихвині», «В Межиріччі», «Коло Канева», «В Черкасах» тощо.

Маючи намір оселитися на Україні, поет підшукує для себе ділянку землі, щоб збудувати хату на березі Дніпра поблизу Канева.

В кінці липня 1859 року біля Прохорівки поліція арештувала Т. Г. Шевченка, звинувативши його у блюзнірстві, і відправила спочатку до Черкас, а потім – до Києва. Після проведеного слідства йому запропоновано негайно повернутися до Петербурга.

У «святomu Києві» поет зустрічається зі своїми давніми друзями, українськими художниками І. Сошенком, І. Гудовським, О. Сенчилом-Стефановським, педагогами М. Чалим, І. Юскевичем-Красковським та іншими.

Повернувшись до Північної Пальміри, Т. Г. Шевченко плідно працює як поет і художник.

У січні 1860 року в Петербурзі вийшло в світ нове видання «Кобзаря».

М. Добролюбов опублікував у журналі «Современник» схвальну рецензію «Кобзарь» Тараса Шевченка» (1860, № 3), в якій відзначав, що Шевченко – «поет цілком народний... Він вийшов з народу, жив з народом і не лише думками, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний».

Незабаром з'явився друком і «Кобзарь» у перекладі російською мовою за редакцією М. Гербея (СПБ, 1860).

2 вересня 1860 року Рада Академії мистецтв ухвалила надати Т. Г. Шевченку звання академіка гравірування.

Його мистецькі твори експонувалися на академічній виставці 1860 року, зокрема, олійний автопортрет (1860) і п'ять офортів: «Версавія» з картини К. Брюллова, «Дуб» з картини А. Мещерського, «Вечір в Альбано поблизу Рима» з картини М. Лебедева та офорти із власних робіт «Автопортрет із свічкою», «Мангислацький сад».

Поет разом з Ф. Достоевським, І. Гончаровим, А. Майковим, Я. Полонським та іншими виступав на літературних вечорах у залі Пасажу в Петербурзі.

«Было литературное чтение в Пассаже с участием Достоевского, Бенедиктова, Майкова и Шевченко, – писал у листі від 11 грудня 1860 року однодумець М. Чернишевського Микола Миколайович Обручов до М. О. Добролюбова в Італію. – Стихотворения Б[енедиктова] и М[айкова] принимались с большими аплодисментами, по два раза заставляли читать стихи. Шевченку же приняли с таким восторгом, какой бывает только в итальянской опере».

Поет брав діяльну участь у підготовці до виходу в світ першого українського журналу «Основа» (1861), у першому номері якого було надруковано його твори: «Не для людей, тієї слава», початок поеми «Єретик» – під заголовком «Посланіє славному П. І. Шафарикові», «Ой три шляхи широкії», «Пустка» («Заворожи мені, волхве») та «Чернець».

13 січня 1861 року редактор цього часопису В. М. Білозерський послав Шевченкові дві книжки «Основи» та обіцяв надіслати ще примірник в оправі окремо.

На початку січня 1861 року Т. Г. Шевченко видав у Петербурзі 10-тисячним тиражем «Букварь южнорусский» – цінний посібник для навчання грамоти в недільних школах.

На цей час поет тяжко захворів. Незважаючи на недугу, він до кінця свого життя не припиняв активної творчої праці.

29 січня 1861 року в листі до свого родича Варфоломія Шевченка той писав: «Так мені погано, що я ледве перо в руках держу... Прощай! Утомився, наче копу жита за одним заходом обмолотив».

Не стало народного співця о 5-тій годині 30 хвилин ранку 26 лютого (10 березня за новим стилем) 1861 року.

Журнал «Основа», газети «Северная пчела», «Русская речь» та інші сповістили про велику втрату для українського народу. О. Герцен опублікував у «Колоколе» некролог «Т. Шевченко».

Поховали поета на Смоленському цвинтарі в Петербурзі. За його домовиною йшли студенти і викладачі університету, Академії мистецтв, визначні українські і російські письменники і діячі культури: П. Куліш, М. Костомаров, О. Афанасьєв-Чужбинський, П. Мокрицький-Таволга, В. Білозерський, М. Некрасов, Ф. Достоевський, М. Салтиков-Шедрін, брати В. і М. Курочкини, М. Михайлов, М. Лесков, І. Панаєв, Д. Минаєв, Л. Жемчужников, О. Пипін та інші.

Над могилою Кобзаря виголосили промови Ф. Хартахай і М. Курочкін, який, зокрема, сказав: «Щастя у житті не було для нього, – його чекає інше, посмертне щастя – слава!...»

Згодом за клопотанням друзів Шевченка прах поета було перевезено і поховано на високій Чернечій (тепер Тарасовій) горі поблизу Канева.

Відтоді священна могила митця стала справжнім місцем паломництва шанувальників його таланту.

У пропонованій читачам книзі «Тарас Шевченко і долі його сучасників» (словнику персоналій) подано понад 500 статей про друзів, знайомих, побратимів і однодумців поета і художника, а також й про тих, хто перебував безпосередньо під впливом його багатогранної творчості чи використовував її у своїй діяльності.

В основу цього видання покладено архівні, епістолярні документи, наукові дослідження. Тут подається характеристика суспільно-інтелектуального середовища Т. Г. Шевченка.

Статті про сучасників великого Кобзаря розміщено за алфавітним порядком прізвищ. У кожній з них є біографічні відомості про ту чи іншу персону, про її громадську, політичну чи літературно-мистецьку діяльність, про її зв'язки з Т. Г. Шевченком (знайомство, дружба, листування чи інші стосунки). Тут також наводяться висловлювання про згадану особу із поетових листів, його «Щоденника» та літературних творів.

Так, перша стаття «Авріль (Avril) Адольф», що нею починається словник персоналій, містить відомості про французького письменника, публіциста, популяризатора і перекладача творів Т. Г. Шевченка у Франції в другій половині XIX століття, а в останній – «Яхненко Кіндрат Михайлович» йдеться про українського підприємця, в якого влітку 1859 року гостював поет.

Відрядно, що із численних фрагментів розповідей і спогадів сучасників митця перед читачем постає яскравий і незабутній образ безсмертного Кобзаря.

Словник персоналій – видання ілюстроване. У ньому до кожної статті дано довідку, де вказано літературу і джерела, на основі яких вона написана.

Зазначимо, що це видання вперше було підготовлене до друку ще в 2014 році Сумським видавничим домом «Білий птах» (підприємець, член Національної спілки журналістів України Ірина Миколаївна Панасенко), яке за браком коштів не побачило світ.

Тоді ж Державною службою інтелектуальної власності України мені, Скакуну Віктору Панасовичу, було видано свідоцтво № 56183 про реєстрацію авторського права на твір «Тарас Шевченко і долі його сучасників» (Словник персоналій) від 22 серпня 2014 року. Його вміщуємо в словнику персоналій.

Книга виходить у грізний час, коли триває російсько-українська війна.

Ворог-агресор вдень і вночі безперестанно бомбардує міста і села, вбиває мирне населення суверенної і незалежної України, про щасливу долю якої колись мріяв Кобзар.

Нині його невмируще слово-зброя допомагає нашим мужнім воїнам громити окупантів, наближаючи жадану перемогу.

Останні рядки вступу до цього видання хочеться закінчити власним віршем «Україна в огні».

*«Свою Україну любіть,
Любіть її... во врем'я люте...»
Тарас Шевченко*

Війни лютує в Україні
 грізна круговерть.
Ідуть нескорені бійці
 на ворога, на смерть...
Хай знає клятий, мародерський ворог –
Його зітремо –
 ми на порох!

УКРАЇНА

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ

СВІДОЦТВО
про реєстрацію авторського права на твір

№ 56183

Художнє видання "Тарас Шевченко і долі його сучасників" (Словник персоналій)"

(вид, назва твору)

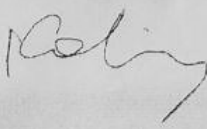
Автор(и) Скакун Віктор Панасович

(повне ім'я, псевдонім (за наявності))

Дата реєстрації 22.08.2014

Голова Державної служби
інтелектуальної
власності України
М.В. Ковіня

Тут також подаємо копію листа відомого українського письменника, Шевченківського лауреата Григорія Максимовича Штоня до Сумського видавничого дому «Білий птах»:

До ВД «Білий птах» (м.Суми)

Даю згоду бути відповідальним редактором книги відомого українського поета, літературознавця і шевченкознавця, члена Національної спілки письменників України Віктора Панасовича Скакуна «Тарас Шевченко і долі його сучасників».

Водночас я є автором післяслова до цієї книги.

Григорій Максимович ШТОНЬ,
член Національної спілки письменників України,
лауреат Державної премії України ім.Т.Г.Шевченка,
доктор філологічних наук
м.Київ

СЛОВНИК ПЕРСОНАЛІЙ

А

АВРІЛЬ (AVRIL) Адольф – (літературний псевдонім – *Кирило*; 17.VIII.1822–27.X.1904) – французький письменник, публіцист, перекладач, дипломат. Популяризатор та інтерпретатор творів Т. Г. Шевченка у Франції в другій половині 19-го століття.

Народився в місті Париж. Здобув освіту в одному з паризьких коледжів. Перебував на дипломатичній службі. Був консулом у Румунії.

Багато подорожував по слов'янських країнах, де вивчав культуру і побут народів. Про це й писав.

Читацькому загалу відомий як автор книг «Битва під Косово (сербська рапсодія на основі народних пісень і перекладів французькою мовою)» (1868), «З фольклору. Пісні з-над Німану» (1883), «Святий Кирило і святий Мефодій» (1885) та інших.

Йому належить ряд публіцистичних творів, в яких є чимало згадок про Україну.

Так, у «Сентиментальній мандрівці по слов'янських країнах» (1876) йдеться про місто Одеса, Галичину, козацтво, змальовано природу України, а в своїх подорожніх нотатках «З Парижа до острова «Семи Зміїв» (1876) автор згадує Буковину, зокрема місто Чернівці.

А. Авріль виявляв значний інтерес до вивчення життя і творчості Т. Г. Шевченка. Він високо цінував його ліричні поезії та ранні історичні поеми.

Йому, як видатному поетові слов'янства, присвятив окремі розділи у своїх книжках «Сентиментальна мандрівка по слов'янських країнах» і «Дочка Слави. Вибране із слов'янської поезії» (1896), що побачила світ у Парижі французькою мовою.

Зокрема, в останній книзі подано опис України, її відображення в поезії, матеріали про життєвий і творчий шлях великого Кобзаря, розповідь польського історика і художника, діяча польського визвольного руху Броніслава Залеського про українського поета, а також репродуковано автопортрет Т. Шевченка.

Тут французький письменник вмістив власні переклади творів поета, зокрема поеми «Гамалія» та уривків з поеми «Тарасова ніч» («Україно! Україно!..»).

Літ.: *Шевченківський словник*, т. 1. – К., 1976; *Українська літературна енциклопедія*, т. 1. – К., 1988.

АГІН Олександр Олексійович (1817–1875) – російський художник-графік, один із основоположників соціально загостреної реалістичної книжкової ілюстрації. Товариш Т. Г. Шевченка по Петербурзькій Академії мистецтв.

Народився в селі Петровське Новоржевського повіту Псковської губернії (Російська Федерація). Позашлюбний син поміщика О. П. Єлагіна. Його мати була кріпачкою. Освіту одержав у Псковській гімназії. В 1834–1839 роках навчався в Петербурзькій Академії мистецтв у майстерні великого російського художника К. П. Брюллова.

У 1839 році по її закінченню О. О. Агін тривалий час жив і працював у Північній Пальмірі. 1853 року він переїхав до Києва, де викладав малювання в навчальних закладах, зокрема в кадетському корпусі.

У 1844–1845 роках митець на замовлення Товариства заохочування художників виконав цикл із 83 рисунків до Старого Завіту (вигравірувані на міді К. Я. Афанасьєвим, видані у вигляді альбома в 1846 році).

Ілюстрував твори Є. П. Гребінки, І. І. Панаєва, І. С. Тургенєва та інших. Так, у 1846–1847 роках художник створив 104 ілюстрації до знаменитої поеми М. В. Гоголя «Мертві душі». Це була його основна робота як графіка.

У кінці 1840-х – початку 1850-х років О. О. Агін виконав ескізи для барельєфів п'єдесталу пам'ятника І. А. Крилову в Літньому саду в Петербурзі (скульптор П. К. Клодт, з яким був у дружніх взаєминах).

Альбом малюнків художника на теми з життя українського народу не зберігся, згорів під час пожежі.

Познайомився і заприятелював О. Агін з Т. Г. Шевченком в 1837 році, коли навчався в Академії мистецтв. Пізніше неодноразово зустрічався з ним у Петербурзі на літературно-